

Filosofie - co je

Zejména v poslední době se pojmenování „filosofie“ užívá tak široce resp. s tak nepřesnými až vágními obrysy, že pro vážnější cíle je třeba obsah tohoto slova přesněji vymezit. Nesnází je ovšem také to, že ani mezi filosofy není v tomto směru jednoty, což je vlastně dost pochopitelné, protože za filosofa může být považován a zejména sám se může považovat takřka kdokoli. Ovšem potíží je hlubší povahy, protože stanovit, co to je filosofie, nemůže ani žádný filosof, aniž by zároveň vydal jisté svědectví o sobě a o svém chápání této zvláštní disciplíny. Pokud se ovšem o takové vymezení ani nepokusí, je třeba mít vážné pochybnosti o tom, že to je vskutku filosof, a to hned z dvojího závažného důvodu. Především k filosofii náleží, že se pokouší samu sebe – jakožto skutečnou, opravdovou, „pravou“ filosofii – vymezit proti ne-filosofii, pseudo-filosofii, falešné „filosofii“, a to už od nejstarších počátků řecké filosofie. Tam, kde takové pokusy o sebevymezení chybí nebo je nelze doložit, neměli bychom názvu „filosofie“ vůbec užívat. (Pochopitelně nelze za žádné „sebevymezení“ považovat pouhé ujištění, že jde o „jediný správný způsob“ myšlení nebo vůbec životního zaměření. Takové nároky si činí různé druhy náboženství, mytologií nebo i ideologií.) Pochopitelně to, že ve skutečnou nejde o skutečnou (pravou) filosofii, nemusí nutně znamenat naprostou nepřítomnost tzv. filosofemat, tj. myšlenek, myšlenkových prvků, které lze dodatečně filosoficky interpretovat (tj. uvést do širších „logických“, vlastně „filosofických“ kontextů, kterých se však pouhým filosofématům původně nedostává resp. které je nejsou s to jakožto filosofické myšlenky spolukonstituovat). A pak je tu ještě druhý závažný důvod: užívá-li někdo termínu „filosofie“, aniž by vymezil, co tím má na mysli, nebo dokonce by chtěl trvat na tom, že každé takové vymezení je spíš škodlivé než užitečné, prozrazuje už tím samým, že mu je filosofie cizí. Nejde totiž o to, že žádné definitivní vymezení filosofie nemůže mít ani definitivní, ani obecnou platnost, protože k bytostné povaze filosofie náleží, že se musí vždy znovu a za nových podmínek a okolností vztahovat k Pravdě; o tom nemůže dnes žádný filosof úpochybovat. Jde o to, že si každý filosof sám pro sebe, ale také pro druhé a veřejně musí otázku po bytostné povaze filosofie nějak zodpovědět, a že si tu odpověď musí náležitě zdůvodnit a formulovat to způsobem, který ostatním filosofům (a zejména těm příštím, budoucím) umožní se od jeho formulací distancovat (a nikoliv začínat znovu jako na dosud naprosto nepřipraveném, nekultivovaném terénu.

(Písek, 060624-1.)